

Üniversite Personeli ve Aileleri için Afet Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı: İhtiyaç Belirleme Çalışmaları

Dr. Sonay Caner-Yıldırım

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan

Prof. Dr. Taşkın Yıldırım

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı,
İnönü Üniversitesi Malatya

19.10.2023
tarihinde Malatya



19.10.2023
tarihinde Malatya



19.10.2023
tarihinde Malatya



19.10.2023
tarihinde Malatya



19.10.2023
tarihinde Malatya



Şehirde Depremi Yıkıcı Sonuçları

- Deprem sırasında sıcaklıkların -20°C 'ye kadar düştüğü aşırı kış koşulları.
- İlk iki gün boyunca tamamen elektrik kesintisi ve ısıtma eksikliği.
- Depremden sonraki üç ay boyunca sürekli bulanık su temini.
- Valilik verilerine göre 800.000 kişiden 338.000'inin toplu olarak göç etmesi. 200.000'den fazla kişinin dönmemesi
- Yaklaşık 40.000 bina ağır hasar görmüş ve yıkılmak üzere işaretlenmiştir. Bugüne kadar 9 bin 200 bina yıkıldı. (2 Eki 2023)



Üniversite Kampüsünün Durumu



- İstikrarlı elektrik, su ve doğal gaz tedariki ile daha iyi altyapı.
- Bölgenin önde gelen hastanesinden uzman doktorların ayrılması ve hizmetlerin durması.
- Psikiyatri uzmanlarının yer değiştirerek kliniği asistan doktorlara bırakması.
- Rektörlüğün psikososyal destek girişimlerini gecikmeli olarak başlatması ve bunun sonucunda acil psikolojik ilk yardımın yapılamaması.
- Mevcut durumda orta hasarlı binalar yıkılmakta
- Eğitim yüz yüze

Afet Sonrası Psikososyal Destek Programının Başlatılması

- Deprem sonrası akademik eğitimin online olarak yürütülmesi planlanmıştır.
- Psikolojik danışmanlık bölümü psikososyal destek eksikliği nedeniyle itirazlarda bulunmuştur.
- Rektör, bu kaygıları dile getiren profesörü, psikolojik danışmanlık bölümü tarafından yönetilen bir psikososyal destek birimi kurmakla görevlendirerek yanıt verdi. Ekibe on iki akademisyenden üçü katılmıştır.
- Hem üniversiteden hem de üniversite dışı 10 gönüllü ile başlayan programda mevcut durumda 27 uzman bulunmakta, 26'sı ruh sağlığı uzmanı
- Öneri: Optimum destek için hem üniversite içi hem de dışı uzmanlar dahil edilebilir.



This Photo by Unknown Author is licensed under [CC BY-ND](#)

Afet Sonrası Psikososyal Destek Programının Başlatılması

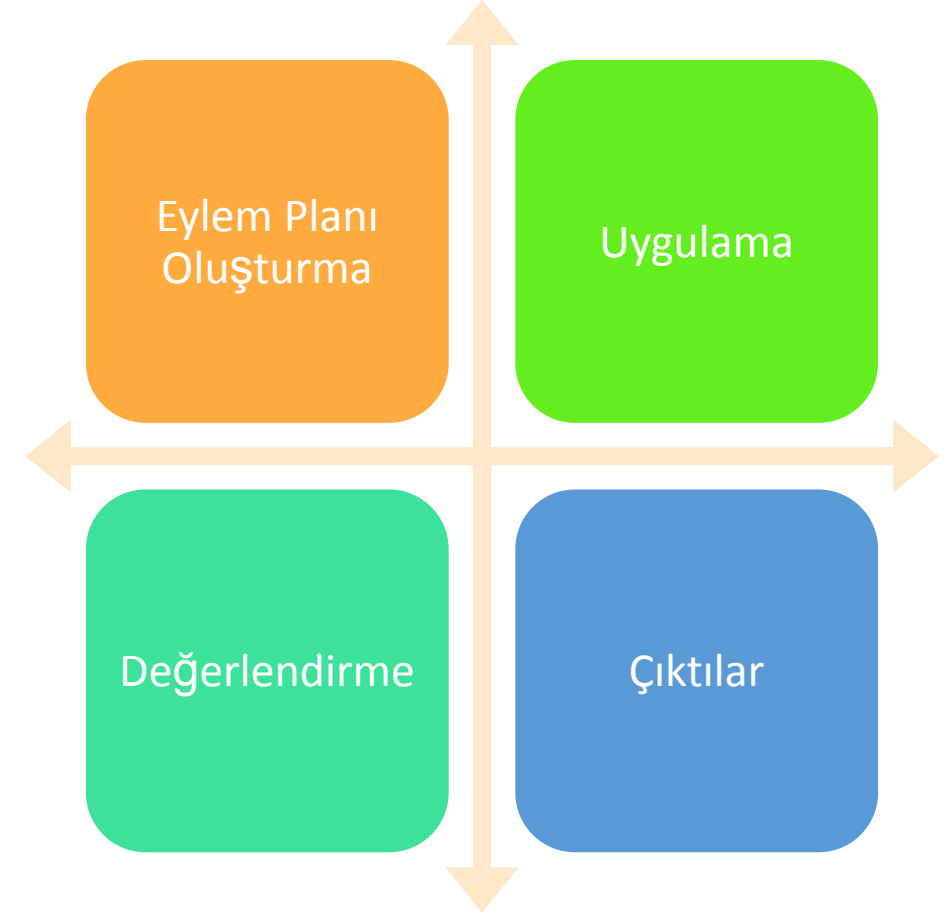
- Üniversite'den alınan destekler;
- Üniversite tarafından programa destek veren psikolojik destek uzmanlarının sağlanması
 - 1 psikolog
 - 1 sosyal hizmet uzmanı
- Psikiyatri biriminde öncelik tanınması



This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-ND

Psikososyal Destek Programının Amaçları ve İş Akışı

- **Eylem Planı Oluşturma:** Üniversite personeli ve ailelerine yönelik deprem sonrası psikososyal hizmetler için kapsamlı bir strateji geliştirilmesi.
- **Uygulama:** Maksimum erişim ve etkinlik sağlamak için tasarlanan planın uygulanması.
- **Etkinliği Değerlendirin:** Başarısını ve etkilerini ölçmek için uygulanan planın düzenli olarak değerlendirmesi.
- **Sonuçların Raporlanması:** Bilinçli bir afet kültürünü teşvik etmek için sonuçların kayıt altına alınması ve yayılması.



Afet Sonrası Psikososyal Destek Ekibinin Kurulması



- Toplam 27 kişi, 26 ruh sağılığı profesyoneli;
- Psikoterapi uygulamaları (BDT, EMDR, vb.)
- Yaş grupları (çocuklar, ergenler, yetişkinler)
- Uygulama süreçleri (bireysel ve grup danışmanlığı, psikoeğitim vb.)
- 1 öğretim teknolojileri uzmanı Birimler arası koordinasyonu sağlama, dijital araçların kullanımı ile süreçleri kolaylaştıırma, ar-ge çalışmaları yürütme
- Ekip başlangıçta 10 üyeden şu anda 27 üyeye ulaşmıştır.
- Güncellemeler, istişareler vb. konularla ilgili haftalık toplantılar yapılmakta
- Öneri: Yüksek içsel motivasyona sahip ekip üyelerinin dahil edilmesi

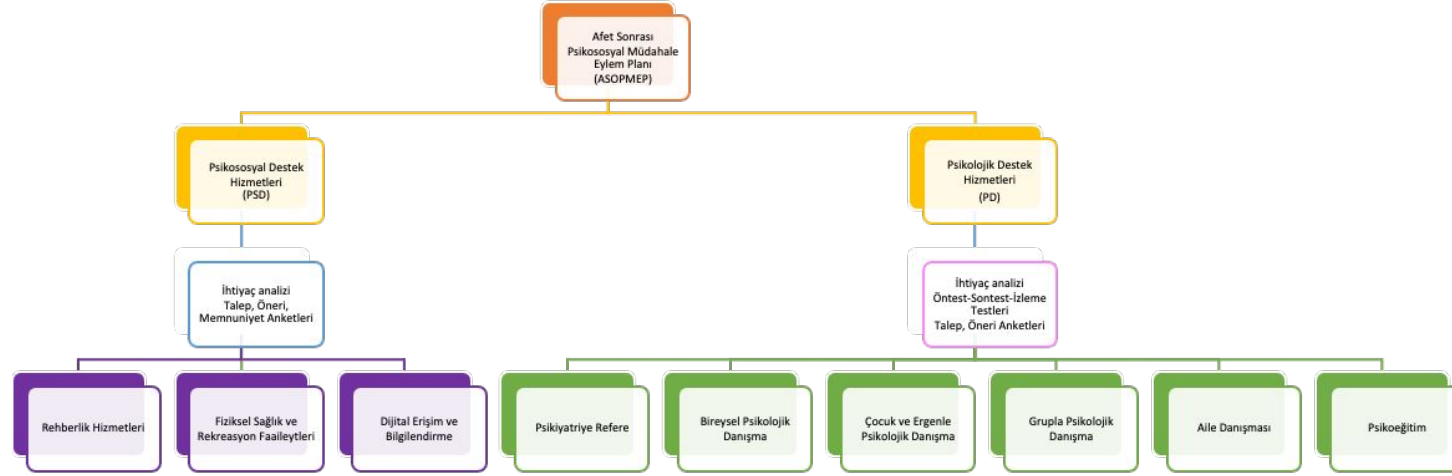
Afet Sonrası Psikososyal Desteğin Çok Boyutlu Doğası: Paydaşlar

- Psikososyal destek, psikolojik yardımın ötesine geçerek sosyal hayatın normalleşmesi için gerekli olan daha geniş unsurları da kapsar.
- Bu, üniversitenin tüm birimlerini içeren bir süreçtir.
- Kilit paydaşlar arasında üniversite yöneticileri, rektör, rektör yardımcısı, personel daire başkanı, dekanlar, enstitü müdürleri vb. yer almaktadır.
- Psikososyal destek ekip lideri tarafından paydaşlarla iki haftada bir düzenli toplantılar yapılmakta ve gerektiğinde ek toplantılar düzenlenmektedir.



[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY](#)

Afet Sonrası Psikososyal Müdahale Eylem Planı



Afet Sonrası Psikososyal Destek Ekibindeki Roller

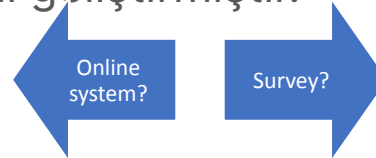
- **Psikososyal Destek Ekibi Direktörü:** Ekip liderliği ve konsültasyonu sağlamak, eğitim faaliyetlerini yönetmek ve bireysel veya grup halinde, yüz yüze veya çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerini uygulamakla görevlidir.
- **Değerlendirme ve Sevk Etme Alt Birimi:** Ekip sorumlusu, ilk görüşmeleri yönetir ve talepte bulunanların hangi birimlere yönlendirileceği konusunda ekip ile birlikte karar alır. Ayrıca, ekip toplantılarını düzenler ve ekip içi iletişimi koordine eder. Ekip üyeleri ise psikolojik destek hizmeti talep eden bireylerle ilk görüşmeleri yapmak, formülasyon formlarını hazırlamak ve ilk görüşmelerin ardından hangi destek hizmetini alacaklarını ekiple birlikte karar vermekle yükümlüdür.
- **Bireysel Psikolojik Danışma Alt Birimi:** Ekip sorumlusu, değerlendirme ekibinin yönlendirdiği yetişkin danışanları, danışan formülasyon belgesini kullanarak uygun uzmana yönlendirir, ekip toplantılarını düzenler ve ekip arası iletişimi yönetir. Ekip üyeleri ise bireysel psikolojik danışma uygulamaları yürütmek, sürecin başında ve sonunda danışanların gelişimlerini ölçme araçları kullanarak analiz etmekle yükümlüdür.
- **Çocuk ve Ergenle Psikolojik Danışma Alt Birimi:** Ekip sorumlusu, çocuk ve ergen danışanların yönlendirilmesini, ekip toplantılarının düzenlenmesini ve ekipler arası iletişimin sağlanmasını yönetir. Ekip üyeleri, Çocukla ve ergenle psikolojik danışma uygulamaları yürütmek, sürecin başında ve sonunda danışanların gelişimlerini ölçme araçları kullanarak analiz etmekle yükümlüdür.

Afet Sonrası Psikososyal Destek Ekibindeki Roller

- **Grupla Psikolojik Danışma Alt Birimi:** Ekip sorumlusu, grup seansları için danışan yönlendirir, ekip toplantılarını düzenler ve ekipler arasındaki iletişimi sağlar. Ekip üyeleri ise grupla psikolojik danışma uygulamaları yürütmek, sürecin başında ve sonunda danışanların gelişimlerini ölçme araçları kullanarak analiz etmekte yükümlüdür.
- **Aile Danışması Alt Birimi:** Üst birimlerle koordinasyonu sağlar. Aile danışması uygulamalarını yürütür, sürecin başında ve sonunda danışanların gelişimlerini ölçme araçları kullanarak analiz eder.
- **Rehberlik Hizmetleri Alt Birimi:** Üst birimlerle koordinasyonu sağlar, grup rehberlik etkinliklerini düzenler, etkinliklerin verimliliğini değerlendirir ve taleplere göre yeni etkinlikler planlar.
- **Psikoeğitim Grupları Alt Birimi:** Danışanlara yönelik psikoeğitim programları hazırlar, uygular ve ön ve son test sonuçlarını değerlendirir.
- **Teknoloji ve AR-GE Alt Birimi:** Dijital araçların verimli bir şekilde hem uzmanların işlerini kolaylaştırmak hem de etkinliklerin yürütülmesini sağlamak üzere kullanılmasını sağlar, teknoloji mentorluğu yapar ve hizmetlerin bilimsel değerlendirmesi, geliştirilmesi ve yayınlanmasını yönetir.

Psikososyal Destek Taleplerinin Yönetilmesi

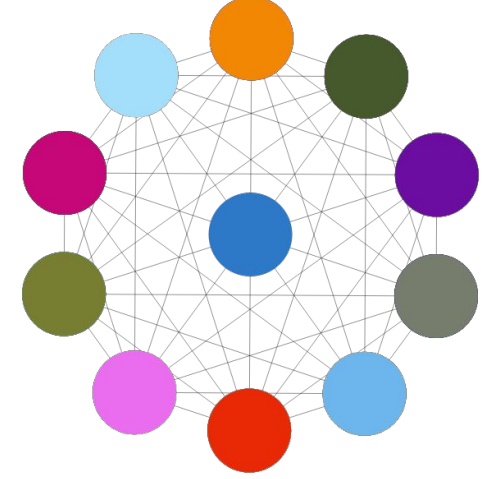
- Üniversite genelinde personelin ihtiyaç ve taleplerini anlamak amacıyla genel sağlık anketi, travmatik stres belirti ölçeği ve iki nitel soru içeren bir anket uygulamak için bir strateji geliştirilmiştir.
 - 6. aydan sonra sadece GSA uygulanmıştır, katılımcıların talepleri ile
- İlk uygulamada idari isteksizlikle karşılaşılmış ve ihtiyaç analizi talepte bulunan belirli birimlerle sınırlı kalmıştır.
- Rektörlük, personelin kendileri veya birinci derece yakınları için psikososyal destek talep edebilecekleri bir online başvuru sistemi geliştirmiştir.



- Başlangıçta anket ve online sistem arasındaki çakışma karışıklığa neden olmuştur.
- Daha sonra, ihtiyaç analizini tamamlayan ve destek talebinde bulunanlar doğrudan çevrimiçi randevu sistemine yönlendirilmiştir.
- Öneri: Taleplerin tek bir kaynaktan yönetilmesi bu süreçleri kolaylaştırabilir.

Değerlendirme ve Yönlendirme Alt Birimi

- Danışanlarla ilk görüşmeleri gerçekleştirir,
- Genel sağlık anketi
- Travmatik stres belirti ölçeği
- Psikolojik iyi oluş ölçekleri
- Beier cümle tamamlama testi uygular
- İlk dönemlerde yüksek talep, 4. aydan itibaren azalan talep
- Danışanların ilgili alt birime yönlendirilmesini sağlar
- Daha önceki zamanlarda, yüksek sayıda talep, 10 üyeden 9'unun bu işi yapması karışıklığa neden oluyordu
- Öneri: İlk günlerde talebin çok yüksek olabileceği göz önünde bulundurularak hazırlıklar yapılmalıdır: üye sayısı yüksek tutulmalı, bir B planı hazırlanmalıdır



Afet Sonrası Değerlendirme ve Yönlendirme Süreçlerinde Temel İlkeler

- İnsanın Kompleksliği: İnsanların biyo-psiko-sosyo-kültürel varlıklar olduğunu kabul eder.
- Bireyin Biricikliği: Bireylerin ve deneyimlerinin benzersizliğine saygı duyar.
- Sistemik Bağlam: Bireylerin sistemler (aile, iş, şehir, ülke vb.) içinde var olduğunu kabul eder.
- Öznel İhtiyaç Değerlendirmesi: Bireyin özel ihtiyaçlarını belirleyerek başlar.
- Bütünsel Travma Analizi: Bireyin travmatik hikayesini geçmişi, bugünü ve geleceği kapsayan kapsamlı bir bakış açısıyla ele alır.
- Kriter Bazlı Hizmet Sunumu: İhtiyaç duyulan hizmeti belirlemek için çeşitli kriterleri (kişisel kayıplar, travmaya maruz kalma, günlük yaşam işlevleri üzerindeki etki, depresyon düzeyi, intihar düşünceleri, geçmiş travmalar, kaynaklar, başa çıkma stratejileri vb.) göz önünde bulundurur.
- Çeşitli Hizmetler: Bireysel danışmanlık, çift-aile terapisi, psikoeğitim, çocuk ve ergenlere yönelik psikolojik danışmanlık, psikiyatrik görüşme, grup danışmanlığı, psikoteknik bilgilendirme ve grup rehberliği için planlama yapar. Danışanları belirtilen kriterlere göre ihtiyaç duydukları birime yönlendirir.

Bireysel Psikolojik Danışma Alt Birimi

- En çok talep edilen hizmet
- Yönlendirme alt birimi tarafından uygun görülen danışanlar bu birime gelir
- Bazen kişi grup danışmanlığı için uygun olsa bile kültürel faktörler, grup içinde mahremiyetini paylaşmak istememesi vb. nedenlerle bu birime yönlendirilebilir.
- Her uzman en fazla 5 danışan alabilir
- Sınırlı sayıda danışan kabul edilebilir
- Öneri: Grup danışmanlığı için potansiyel aday olan bireylere, grup oturumlarına katılmanın grup ortamında destek verme ve almanın daha etkili olması gibi belirgin avantajları hakkında kapsamlı bilgi verilmesi ve grup danışmanlığı oturumları sırasında korunan gizlilik protokolleri hakkında iyi bilgilendirilmelerinin sağlanması önemlidir.

Grupla Psikolojik Danışma Alt Birimi



This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-NC-ND

- Sadece destek almayı değil aynı zamanda gruba destek vermeyi de düşünen bireyleri dahil eder
- Şu anda ikinci yetişkin grubu ile çalışılıyor, ergenler ve çocuklar için planlamalar yapılıyor
- Kültürel engeller, daha fazla üyenin dahil edilmesinde gizlilik endişeleri
- Ortalama 8-10 uygun kişiye ulaşmaya ilişkin zamanlama sorunları
- **Öneri:** Daha önce uygun bulunan başvuru sahiplerinin bekleme sürecinde zaman zaman aranması ve görüşülmesi, bireyin motivasyonunun devam etmesine katkıda bulunabilir.

Psikososyal Destek Ekibi Üyelerinden Tavsiyeler

- Afet öncesinde Üniversite Personeli ve Aileleri için Psikolojik Destek Eylem Planı hazırlanmalıdır.
- Afet öncesinde üniversitede sistematik, profesyonel ve fiziksel olarak güçlü ruh sağlığı hizmetleri sağlanmalıdır.
- Psikolojik Destek Birimi disiplinler arası ruh sağlığı ve bilişim uzmanlarından oluşmalıdır.
- Psikolojik Destek Birimi'nin görev ve sınırlarının iyi tanımlandığı bir organizasyon şeması hazırlanmalıdır.
- Psikolojik danışmanlık hizmetleri, ilgili alt alanlardaki uzmanlar tarafından alt birimlere ayrılmalıdır.

Psikososyal Destek Ekibi Üyelerinden Tavsiyeler

- Psikolojik destek birimi uzmanlarının eğitimi ve süpervizyonu sürekli olarak sağlanmalıdır.
- Psikolojik destek birimi, ihtiyaç duyulduğunda yeni uzmanların dahil edilebileceği esnek bir yapıya sahip olmalıdır.
- Psikolojik destek biriminin gönüllü üyelerinin bağlılığını ve motivasyonunu artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Psikolojik destek birimi ruh sağlığı dernekleri ile işbirliği yapmalıdır.
- Başvuru, randevu ve online görüşme süreçleri için web sistemleri etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- Üniversite bünyesinde spor salonu, kreş, anaokulu, etkinlik alanı vb. sosyal-kültürel destek olanakları sağlanmalıdır.



Eğitim Fakültesi Örnekleme İhtiyaç Analizi

Genel Bilgiler

1. Ay

- Eğitim fakültesi personeline yönelik psikososyal destek toplantıları iki oturumda tamamlandı.
- Anket duyurusu yapıldı ve toplam 62 katılımcı tarafından anket dolduruldu.
 - Kadın n = 32
 - Erkek n = 30
- Anket Bölümleri;
 - Demografik bilgiler
 - Genel sağlık anketi (min. 1 - max. 4) (somatik semptomlar, anksiyete & uykusuzluk, sosyal işlev bozukluğu, ağır depresyon)
 - Nitel sorular (talep edilen öncelikli ihtiyaçlar, iletişim bilgileri)

6. Ay

- E-posta ile bilgilendirme sonrası veri toplama işlemi yapıldı.
- Anket duyurusu yapıldı ve toplam 46 katılımcı tarafından anket dolduruldu.
 - Kadın n = 24
 - Erkek n = 22
- Anket Bölümleri;
 - Demografik bilgiler
 - Genel sağlık anketi (min. 1 - max. 4) (somatik semptomlar, anksiyete & uykusuzluk, sosyal işlev bozukluğu, ağır depresyon)
 - Nitel sorular (talep edilen öncelikli ihtiyaçlar, iletişim bilgileri)

Genel Sağlık Anketi / Somatik Semptomlar

1. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 2.11
- Kadın Grup Ortalaması: 2.68
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 12

6. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 1.86
- Kadın Grup Ortalaması: 2.33
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 4

Genel Sağlık Anketi / Anksiyete & Uykusuzluk

1. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 2.61
- Kadın Grup Ortalaması: 3.23
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 40

6. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 2.28
- Kadın Grup Ortalaması: 2.82
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 12

Genel Sağlık Anketi / Sosyal İşlev Bozukluğu

1. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 2.71
- Kadın Grup Ortalaması: 2.89
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 29

6. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 2.27
- Kadın Grup Ortalaması: 2.44
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 3): 2

Genel Sağlık Anketi / Ağır Depresyon

1. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 1.74
- Kadın Grup Ortalaması: 1.90
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 2.5): 8

6. Ay

- Erkek Grup Ortalaması: 1.49
- Kadın Grup Ortalaması: 1.68
- Risk Grubunda olan Kişi Sayısı (mean > 2.5): 3

Soru - Cevap

<https://www.inonu.edu.tr/psikososyaldestek/>

Teşekkür ederim.